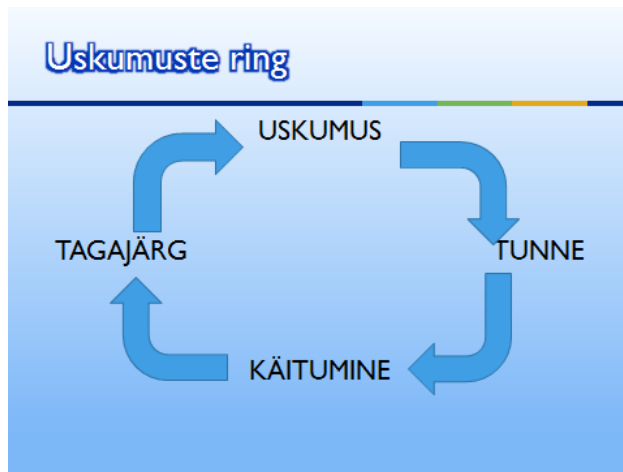

Klassijuhataja kui õpilaste (ära)kuulaja ja juht

Ma eeldan, et lapsed on head

Edukas klassijuhatajatöö nõuab eeldust, et kõik lapsed on head, sest lapse käitumine ja hoiakud sõltuvad suuresti eelhoiakutest. Kui usume, et laps on halb ja seda ei saa muuta, siis suure tõenäosusega midagi ei muutugi – meie käitumine ei toeta muutuste toimumist, käivitub uskumuste ring ja algne uskumus saab kinnituse. Ent kui meis on positiivne uudishimu ja usume, et alati on midagi head, millest kinni haarata ja mis soodsalt mõjub, liigub lapse käitumine paremuse poole.

Uskumused loovad tundeid, mis käivitavad käitumise. Meie käitumisel on alati tagajärjed ja tavaliselt need kinnitavad meie uskumust. Mõjutada on seejuures kõige lihtsam just uskumust.

Oletame, et koolis on 15aastane poiss, kelle käitumine on õpetajale tülikas: tal pole õpivahendeid kaasas, ta jutustab üle klassi, kommenteerib ja segab nii kaasõpilasi kui ka klassijuhatajat. Ka lapse isa on samas koolis õppinud ja käitus sama allumatult – seega on poisi sõnakuulmatus ehk igati ootuspärane.

Klassijuhatajal tasub endalt küsida:

- **Milliseid tundeid tekitab see minus kui õpetajas, kui selline poiss on klassiruumis?** Esile võivad kerkida näiteks ärritus, abitus, tüdimus.
- **Milline on minu kui õpetaja käitumine sellistest tunnetest lähtudes?** Kõige lihtsam on poissi ignoreerida, näiteks saata ta klassi tahaotsa istuma, sest siis segab ta vähem. Aeg-ajalt tuleb laps ka klassist välja saata. Samas on võimalik anda tagasisidet, et tema käitumine on halb: tunnitöö eest kahtesid panna, häält tõsta jms.

- **Mis on tagajärg?** Tihti lapse käitumine ei muutu või läheb veel hullemaks. Kinnitust saab uskumus, et sellest poisist polegi midagi paremat oodata ja asjad ei muutu – juhtum tundub lootusetu ja midagi ei saa teha.

Samas võib proovida probleemi vastupidi lahendada. Klassijuhatajal tuleks uskuda, et igas inimeses on mingi andekus, ja otsida üles poisi head küljed. Võib näiteks selguda, et poiss esitab vahel väga huvitavaid küsimusi ja tunneb suurt huvi tehnika vastu. Samuti reageerib laps positiivselt, kui õpetaja talle tähelepanu pöörab, teda kuulab.

- **Minu tunded** on sellisel juhul uudishimu, elevus, optimism jm.
- **Minu käitumine** muutub nende tunnete mõjul: hakkab teda rohkem küsima, tunnustan teda igal võimalusel, märkan teda huvitavaid teemasid ja räägin neist võimalusel tunnis.
- **Tagajärjena** ei vastandu poiss enam minule, vaid hakkab otsima ja nägema minus partnerit. Ajaga on ta aina enam valmis koostööd tegema. Taas on uskumus kinnitust saanud!

Seega on uskumusi, mis pärsivad arengut, ja uskumusi, mis seda soodustavad. Positiivsed uskumused toovad üldjuhul kaasa hea kontakti ja läbisaamise õpilasega. Hea eeskuju paneb ka õpilase tunnetama iseenda ja kaasõpilaste väärtust.

Klassijuhatajal on tähtis meeles pidada nelja tõsiasja.

- Iga laps on isiksus ja väärtus.

Meie klassis oli autistlik eriline poiss. Minu põhimõte oli: ükskõik, milline või kes sa oled, sa oled meiega. Temaga tuli teha palju tööd, kuid õpilased aktsepteerisid seda, sest ta oli „meie“. Sageli kaitsesid nad teda ja seisid tema eest ning ta õppis meiega kenasti gümnaasiumi lõpuni. Ta oli võetud omaks, temaga arvestati, tema ise inimesena oli väärtuslik.

- Meil on õigus eksida ja võimalus vabandust paluda.

Õpetaja märkis kogemata puudujaks lapse, kes oli koolis. Õpetaja vabandas, laps aga ütles, et tema sai juba isa käest riielda, mis see vabandamine enam loeb. Õpetaja lubas, et kirjutab isale ja ütleb, et laps sai pahandada tema eksimuse pärast, tal on kahju ja et ta palus lapse käest vabandust.

- Konflikt on positiivne ja viib edasi.

Õpilane ütles õpetajale, et õpetaja andis kontrolltööks korrata teistsuguseid ülesandeid kui need, mida tegelikult kasutas. See ei ole õiglane, õpetaja rikkus kokkulepet. Õpetaja kuulab ja ütles, et polnud niimoodi mõelnud, et kordamisküsimused on ka nagu leping või lepingu osa, aga et arvestab sellega edaspidi. Õpetaja annab nüüd täpsed kordamisküsimused ja see on justkui leping, et õpilased saavad siis paremini kontrolltööks valmistuda.

- Probleemid on selleks, et nendega tegeleda ja neid lahendada.

Klassijuhataja tunnis selgus, et klassiõhtu korraldamisel on õhtu osamaksu suhtes seisukohad äärmiselt erinevad. Osa pooldas, et igaüks maksab kindla summa, nii et pidu saaks toimuda minimaalsete kulutustega; teised seda, et igaüks maksab just talle jõukohase summa klassiõhtu „ühiskatlasse“ ning siis vaadatakse, kas ja millist õhtut saab üldse korraldada. Kolmandad aga leidsid, et peaks saama valida põhimõttel „kas raha või tegu“.

Klassijuhatajat kutsuti otsustama, milline lahendusvariant on „õige“. Lahendusvariantide taustana teadis õpetaja aga seda, et õpilaste rahalised võimalused on ääretult erinevad ja on palju neid, kes saavad õhtut vaid teoga toetada. Klassijuhataja pakkus lahendusena välja ajurünnaku teemal „tegu“ ja võttis arutada, kui vähese rahaga saab õhtu korraldada.

Millist tööriistakomplekti vaja läheb? Sotsiaalsed ja emotsionaalsed oskused

Heaks suhtluseks õpilastega ei piisa ainult märkamisest ja uskumustest. Märkamisele peaks järgnema reaktsioon, mis aga ei pruugi tähendada sekkumist ega lahendamist. Täiskasvanu oskab küll sageli mureküsimusele kiiresti hea lahenduse leida, aga sellega võtaks klassijuhataja õpilastelt ära vastutuse. Paljudel juhtudel on rohkem kasu, kui täiskasvanu ehk klassijuhataja aitab aktiivse kuulamise ja küsimustega õpilasel tema enda vajadustes, valikutes ja hoiakutes selgusele jõuda.

Tähtis on lastele õpetada, kuidas keerulistes olukordades hakkama saada, näiteks kuidas lahendada omavahel konflikte nii, et kõik osapooled suudavad rääkida ja kuulata ning keegi ei tunne end süüdi või alandatuna. Sotsiaalseid oskusi ei saa õpetada teoreetiliselt ja keelamisega, pigem nõuab see õpetaja eeskuju ja õpilaste praktilist kogemust. Selle saavutamiseks tuleb võtta aega.

Iga päev tuleb nii täiskasvanutel kui ka lastel igas olukorras järgida põhimõtet, et iga laps on väärtus – või laiemalt, et iga inimene on oluline ja väärib hoolivat suhtumist. Seda hoiakut ja oskuste kogumit saavad lapsed koolis õppida, tuleb lihtsalt vastavaid käitumisharjumisi nii tundides kui ka tundidevälisel ajal kujundada. Sageli käsitleme kooli kui kohta, kuhu laps tuleb omandama akadeemilisi teadmisi, kuid õppimine koolis kätkeb endas palju enam kui raamatutarkust. Peale akadeemilise hariduse andmise on kool keskkond, kus õpitakse ja harjutatakse sotsiaalseid oskusi ning toimetulekut emotsionaalselt keeruliste olukordadega.

Kahjuks alahindavad nii vanemad, õpetajad kui ka õpilased ise seda suhete, grupisuhete ja hoiakute kujunemise protsessi. Tegelikult võib võimalus eksida, häbi tunda ja midagi muuta olla oluline õppetund, mis aitab edaspidi tegude tagajärgi mõista ja oma valikute eest vastutada. Vanemate ootused koolile on praegu suures osas seotud ainete õppimise ja hinnete ehk mõõdetavate teadmistega, vähem teadvustatakse sotsialiseerumisprotsessi.

Kui klassijuhataja hoolib oma klassi laste edasisest käekäigust, ei saa ta lähtuda piiratud ootustest. Igal juhul on vaja pöörata tähelepanu laste eneseteadlikkusele ning sotsiaalsele ja

emotsionaalsele arengule. Head tegevused on näiteks väärtustepüramiidi loomine klassi gruppidega, väärtusmängu mängimine, rollimängud, sotsiaalteater. Veelgi olulisem on aga laste suhtlust pidevalt märgata ja anda individuaalset tagasisidet.

Eneseusalduse ja väarikuse toetamine

Iga klassijuhataja eesmärk peaks olema tõsta last/noorukit üles, lähemale tema suurte unistuste poole. Noorte ideid tuleb kuulata ja julgustada, sest unistada tulebki suurelt ning eneseusk võimaldab sihtide poole liikuda ja neid arendada. Võimalusi õpilast innustada tekib palju ka igapäevastes olukordades, aga lisaks on hea pidada arenguvestlusi – seal saab õpetaja pakkuda õpilasele tunnet, et aeg on võetud ainult tema jaoks ning tema mõtted, ideed ja väärtused on olulisimad.

Ükskord palus üks noormees enda arenguvestluseks broneerida terve pealelõuna: „Palun ära pane pärast mind omale ühtegi vestlust, sest ma tahan Sinuga väga paljust rääkida.“ Ja me rääkisime. Ta rääkis filosoofiast ja kvantfüüsikast, astroloogiast ja maailmainimeseks olemisest. Minu ülesanne oli vahepeal täpsustada, tulla tagasi olulise juurde, kokku tõmmata, paralleele tõmmata. See oli väsitav, aga ääretult põnev. Tal oli unistus kirjutada raamat – ja ta kirjutas. Just sellise temapärase, mis oli raamidest väljas.

Kui õpilane usaldab õpetajale probleemi või mure, tuleb neil omavahel kokku leppida, kuidas asjaga edasi tegutseda. Üldjuhul on parem, kui õpilane saab ka ise probleemi lahendamise juures olla. See annab kõikidele osapooltele kindla teadmise, et midagi ei tehta kellegi teadmata. Lapsele pakub see kindlust, kui ta teab, kellega ja millal õpetaja tema murest räägib. Näiteks tuleks lapsele alati öelda, milles asi, enne kui tema vanemate poole pöördutakse. Võimalusel võiks laps ise esimesena vanematega probleemist rääkida. Sel kombel õpib laps probleeme lahendama. Tal on hea teada, et temaga arvestatakse, et tema arvamus loeb ja et ta saab asjade kulgu mõjutada.

Noore inimese eneseväarikust toetab see, kui koolis ei toimu n-õ süüdimõistmisi ja süüdimõistetute karistamist. See tähendab, et isegi kui olukord tundub täiesti selge, tuleb enne hukkamõistmist proovida mõista, millised olid käitumise motiivid, tahtlus ja asjaolud. Hinnangu andja ei pruugi kohe kõiki asjaolusid teada. Kasu võib olla sellest, kui klassijuhataja kujutleb end nn süüdlase asemele.

Õpilane jõuab tundi 20 minutit hiljem, kuigi kokkulepe on, et ei hilineta. Üllatunud õpetaja teeb iroonilise kommentaari ega luba last tundi. Õpilasel aga oli vahetunnis emotsionaalselt väga raske seik – lahkuminek oma tüdrukust. Ta tegeles 20 minutit iseendaga WCs, et juhtunuga toime tulla. Õpetaja reaktsiooni peale paneb ta üleriided selga ja lahkub koolimajast.

Niisugustel puhkudel õpilase käitumist hinnates on oht, et klassijuhataja teeb tugevaid eeldusi, näiteks enda kunagiste kogemuste põhjal. Tuleb aga hoolikalt jälgida, et need eeldused poleks alusetud. Näiteks võis kirjeldatud juhtumi puhul õpetaja lähtuda eeldusest, et õpilane ei hinda

kokkulepet tundi hilinemise kohta. Tegelikult väärtustas õpilane tundi sedavõrd, et otsustas tulla pigem hilinemisega kui üldse mitte.

Kui keegi tehakse patuoinaks, võetakse temalt vastutus ja võimalus saada õpetlik kogemus. Tulemus on hoop enesekindlusele.

Poiss jookseb kooli, et mitte hiljaks jääda. Talle on väga tähtis õigeks ajaks jõuda, sest ta lubas enam mitte hilineda. Joostes astub ta porilompi ja muda plärtsatab klassiõe valgele mantlile. Poiss ei pane tähele ja jookseb edasi, aga lähedal seisnud klassijuhataja näeb, kuidas tüdruk poriplekkide peale nutma hakkab. Õpetaja krabab poisil käest kinni ja ütleb: „Kuidas sa võid küll nii hoolimatu olla!“ Poiss ei saa aru, rapsab ennast õpetaja käest lahti ja jookseb klassi poole. Hiljem süüdistatakse teda nii tüdruku riiete rikkumises kui ka hoolimatuses. Õpetaja ja tüdruku vaatepunktist tundub see õige, ent poiss oli lähtunud oma parimast äranägemisest.

Õpetaja oleks pidanud poisile selgitama, et oma eesmärgi poole püüeldes tegi ta teisele lapsele liiga. Poiss tuleks panna mõtlema, et ehk oleks vabandamisest abi. Samas tuleks ka tüdrukule selgitada, et poiss ei tahtnud halba. Niisugused vestlused on palju olulisemad, kui õpilaste liigitamine süüdlasteks ja ohvriteks.

Kooliõpilane on üldjuhul alaealine, aga igal juhul alles kujunemas ja otsib, mis on õige ja mis vale. Oodates õpilaselt täiskasvanulikkude käitumist, vähendab õpetaja sageli tema väarikust ja vastutust ning lapsed omandavad teadmise, et eksimine on keelatud.

On vahetund. Õpilased (III kooliastmest) on klassis ja poiste vahel toimub mõnus pallimäng. Tüdrukud istuvad pundis ja uurivad moeajakirja. Korraga lendab pall aknaklaasi ja see puruneb. Ehmatuse ja segaduse on suur. Mõne hetke pärast astub sisse õpetaja, kes näeb katkist akent ja asub selgitusi nõudma: „Kes tegi? Kui kohe üles ei tunnista, läheb asi väga karmiks! Kutsun vanemad kooli! Maksate selle kinni!“

Ka siis, kui õpilane on tõesti milleski süüdi, oleks hea lasta tal endal selle teadmiseni jõuda. Täiskasvanu saab seejuures juhendada, küsida ja tagasisidet anda. Lastel on vaja sotsiaalset oskust rääkida oma ebaõnnestumistest ja läbikukkumistest. Pahatihti võtavad täiskasvanud lastelt võimaluse seda oskust õppida, sest riidlevad ja kritiseerivad. Probleemi lahendamises on esmatähtis õpilasi rahustada ja olukorda parandada – kuulamine, küsimine ja arutlemine aitab noort rohkem kui hukkamõist.

Õpilane peab end igal juhul väarikana tundma, ka siis, kui ta on käitunud valesti. Õpetajal ja klassijuhatajal tuleb olla eeskujuks – alati oma väarikus säilitada ja teist poolt austada. Samuti tuleb probleemide lahendamisel hoida vanemate ja perekonna väarikust. Õpetaja peab tajuma, kui kaugele õpilase pere harjumustesse ja traditsioonidesse tohib ja tasub tungida.

Privaatsuse piir ühiskonnas muutub pidevalt. Kui veel põlvkond tagasi oli laste füüsiline karistamine iga perekonna siseasi, siis nüüd on laste löömine taunitud, isegi keelatud, ja

õpetajatel on õigus perevägivalda sekkuda. Mida siis võtta ette lapsevanemaga, kes teatab, et pooldab lapse füüsilist karistamist?

Üks algklassi laps küsib teiselt, kas tema on vitsa saanud. Küsitu tunnistab, et saab alatihti vitsa. Küsija ütleb selle peale: „Küll sinu vanemad on halvad, et nad sulle haiget teevad.“

Niisugust vestlust kuuldes võiks õpetaja lapselt uurida, mille eest on teda füüsiliselt karistatud. Koos võiks arutada, kuidas oleks veel võinud karistuseni viinud teo peale reageerida. Saab ka küsida, kas halvad teod teevad inimese halvaks. Samasugust vestlust tuleks pidada lapsevanematega – klassijuhataja ei saa lapsevanemale öelda, kuidas tuleb käituda, aga saab panna teda mõtlema teistsugustele võimalustele, kuidas probleeme lahendada.

Motiveeriv tagasiside

Õpetaja tagasiside peaks õpilast motiveerima. Et see juhtuks, tuleb klassijuhatajal end õpilase rolli asetada. Tagasiside juures pole oluline mitte üksnes see, et õpilane on kaasatud, vaid ka see, missuguseid tundeid tagasiside temas tekitab. Isegi heade kavatsustega antud tagasiside võib olla hävitav, kui õpilane tõlgendab seda alavääristavana. Määravaks saab see, kuidas õpilane ja õpetaja tagasiside andmisel omavahel suhtlevad.

Eelkõige püüan anda tagasisidet kirjeldavalt, oma tundeid talitsedes. Hindan käitumist, mitte isikut – seda näitab sõnastus, mida kasutan. Väga tihti taban ennast kaalumast, kas tagasisidet on vaja öelda, sest sageli on noor juba ise oma eksimust, väärä käitumist tabanud, ja piisab minu pilgust. Pean oluliseks ka seda, et noorel jääks alati võimalus selgitada, ja et minu poolt ei tuleks süüdimõistmist. Sest midagi märgates ei näe ma tegelikult kogu olukorra tausta. /Lemme Randma/

Kui klassijuhataja räägib laste ja vanematega hinnetest, tulemusest, edukusest ja ebaedust, on vaja vaid kirjeldada – hinnangud jäävad nende endi teha. Selleks, et jõuda muutusteni, peavad lapsed ja vanemad muutusteks valmis olema. Kui õpetaja tahab kiita, tuleb samuti üldine olukord ja tähtsad tegurid ära nimetada.

Tagasiside on üks olulisimaid motivatsiooni mõjutajaid ja klassijuhataja peaks olema see kõige lähedasem inimese terve kooli peale, kelle tagasiside on hinnangutest vaba ja tasakaalustatud. Tagasiside andmine on üks olulisemaid komponente klassijuhataja töös ja olulisel kohal arenguveestluse ülesehituses.

Arenguveestluses tasub panna õpilane mõtlema kolmele küsimusele:

- kuhu ma lähen ja mida on mul vaja selleks teada, osata ja suuta?

- kus ma olen ja mida ma praegu tean, oskan ja suudan?
- kuidas ma saan täita tühimiku ehk mida pean selleks tegema, et teada, osata ja suuta?

Hariduspsühholoog Susan Brookhart¹ on kirja pannud soovitused, kuidas anda efektiivset tagasisidet.

- Isiklikku tagasisidet peaks andma ainult **omavahel olles ja esimesel võimalusel**.
- Hea on anda tagasisidet **lühidalt, konkreetselt** ja ennast kordamata. Õpilase seisukohast on oluline, et ta teaks, mida ta on teinud, kus ta peab midagi muutma või parandama, mis on järgmine samm, millele keskenduda, ning mis on tähtis.
- Parim viis tagasisidet anda on **õpilasega vestelda**. Otsustama peab, **kas anda individuaalset või grupiviisilist tagasisidet**. Individuaalne tagasiside annab õpilasele sõnumi, et õpetaja väärtustab teda, samas võimaldab grupile antav tagasiside üldistada ega võta õpilast fookusesse. Valik sõltub situatsioonist.
- Parim on **käitumisele antud tagasiside**. Õpetaja sõnadel on väga suur mõju, sest neist oleneb, kuidas õpilane tagasisidet tõlgendab. Tähtis on **arvestada õpilase vaatenurgaga**.
- Tähelepanu **keskmes on õpilase areng**. Efektiivse tagasiside korral kirjeldab õpetaja õpilase käitumist, kommenteerib protsessi ja teeb konkreetseid ettepanekuid, mida edasi teha. Üldine kiitus („tubli!“) või õpilase isiku pihta käivad märkused ei aita õpilast edasi. Õpilasel on kindlasti hea meel, kui õpetaja teda kiidab, aga ta ei saa nii teada, mis täpselt oli tema tugevus.
- Tagasiside võiks olla **seotud eesmärgiga**, mis on arenguvestlusel kokku lepitud. Klassijuhataja töös on eesmärgid nii klassi kui ka üksikõpilase tasandil. Tagasiside aitab õpilasel eesmärgi poole liikuda. Enesekohane tagasiside on kasulik õpilastele, kes vajavad rohkem tuge. Sellised õpilased vajavad alguses julgustust igal sammul, kuid kiituste taustal ei tohi lasta kunagi unustada, kus on lõppeesmärk.
- Efektiivne tagasiside **kirjeldab**, mitte ei mõista hukka.
- Tähtis on õpetaja **positiivne**, konstruktiivne ja konkreetne hoiak.

Eelnevat on hea rakendada alltoodud tabelite abiga.

Tagasiside strateegiad

Strateegia	Selgitus	Soovitused
Aeg	<ul style="list-style-type: none"> • Kes annab? • Millal antakse? • Kui tihti antakse? 	<ul style="list-style-type: none"> • Oota veidi, enne kui õpilase käitumisele tagasisidet annad; lase õpilasel oma mõtteid selgitada. • Anna õpilastele tagasisidet sama palju – kõik õpilased peavad tagasisidet saama. • Anna tagasisidet nii tihti ja nii harva kui vajalik. • Ära liialda piasjasjadega.

¹ Brookhart, Susan M., *Educational Leadership* / detsember 2007/ jaanuar 2008 | Volume 65 | Number 4, *Feedback That Fits, Informative Assessment* Pages 54–59

Kogus	<ul style="list-style-type: none"> • Kui mitmele aspektile tähelepanu pöörata? • Kui palju igale aspektile tähelepanu pöörata? 	<ul style="list-style-type: none"> • Too välja kõige olulisem. • Arvesta õpilase arengutaset. • Võta ette üks asi korraga.
Vorm	<ul style="list-style-type: none"> • Suuline • Kirjalik • Visuaalne 	<ul style="list-style-type: none"> • Vali sobiv vorm (vahel võib kirjutada kirja või tunnustava kaardi; mõnel juhul saab rääkides situatsiooni joonistada, sest visuaalne õppija saab nii olukorrast kergemini aru). • Vestlus õpilasega on üldjuhul tõhusaim. • Praktiliste tegevuste korral tuleb kõne alla ka visuaalne tagasiside, nt ettenäitamine.
Sihtgrupp	<ul style="list-style-type: none"> • Individuaalne • Rühmale/klassile 	<ul style="list-style-type: none"> • Individuaalne tagasiside näitab õpilasele, et sa arvestad temaga. • Rühmale/klassile määratud tagasiside töötab, kui see puudutab suuremat osa rühmast. Kui teema puudutab kedagi konkreetset, tasub temaga enne kokku leppida. .

Tagasiside sisu

Aspekt	Selgitus	Soovitused
Fookus	<ul style="list-style-type: none"> • Konkreetne käitumine • Õpilase mõttekäik • Õpilase eneseregulatsioon • Õpilase isiksus 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjelda õpilase käitumist hinnangute, eelduste ja süüdistusteta. Arutage, kuidas saaks olukorda lahendada ja millised on teo põhjused-tagajärjed. • Märka õpilase eneseregulatsiooni, eriti kui see soodustab ise hakkamasaamist. • Väldi hinnanguid õpilase isiksuse kohta.
Võrdlus	<ul style="list-style-type: none"> • Teised õpilased (kokkulepetel põhinev) • Õpilaste eelnevad saavutused (õpilasepõhine) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kokkulepetel põhinevat tagasisidet kasuta, kui räägid õpilase panusest (nt rühmatöö puhul). • Kasuta õpilasepõhist tagasisidet õpilaste korral, kes vajavad kiitust väikeste edusammude puhul.
Eesmärk	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjeldamine • Hindamine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjelda õpilase käitumist, mitte tema isikut. • Jaga soovitusi, ära mõista hukka.
Mõju	<ul style="list-style-type: none"> • Positiivne • Negatiivne 	<ul style="list-style-type: none"> • Tee positiivseid märkusi hästi tehtu kohta, aga mitte liiga üldistatult. • Kui teed negatiivse märkuse, anna edasiviivaid soovitusi.
Selgus	<ul style="list-style-type: none"> • Keelekasutus • Vastavus õpilase arengutasemele 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasuta õpilasele mõistetavat sõnavara. • Anna tagasisidet vastavalt õpilase arengutasemele .
Põhjalikkus	<ul style="list-style-type: none"> • Piisav • Üldistav 	<ul style="list-style-type: none"> • Viita puudustele, kuid ära paku ise lahendusi.
Tonaalsus	<ul style="list-style-type: none"> • Sõnavalik • Võimalikud erinevused tagasiside andja ja vastuvõtja tõlgenduse vahel 	<ul style="list-style-type: none"> • Kasuta sõnu, mis ei alaväärista õpilast. • Kasuta sõnu, mis panevad õpilase mõtlema ja motiveerivad teda edasi pingutama. Isegi heal õpilasel on paranemisruumi.

Johari aken kirjeldab inimese eneseteadlikkust.

<u>AVATUD ALA</u> <i>Mina tean + teised teavad</i>	<u>PIME ALA</u> <i>Mina ei tea + teised teavad</i>
<u>VARJATUD ALA</u> <i>Mina tean + teised ei tea</i>	<u>TUNDMATU ALA</u> <i>Mina ei tea + teised ei tea</i>

Õpilasele tagasiside andmise eesmärk on laiendada tema avatud ala. Tagasiside vähendab pimedat ala ehk seda, mida inimene oma käitumise ja tegude juures ei näe, küll aga näevad teised. Konstrukttiivne tagasiside loob turvalise suhte, kus klassijuhatajal on lihtsam avardada varjatud ala.

Klassijuhataja pole ainus, kes lapsi tunnustama peab, kuid tema roll kiituse jagamisel on väga tähtis. Tänu arenguveestlustele ja igapäevastele olukordadele tunneb klassijuhataja õpilasi kõige paremini ja võib anda teistele õpetajatele vihjeid selle kohta, mis on iga õpilase juures erilist ja kiiduväärset. Näiteks võivad tihti märkamata jääda või isegi pahameelt tekitada sotsiaalselt andekad ja aktiivsed õpilased, kellele meeldib väidelda, küsida ja organiseerida.

Tagasiside andmisel on tähtis hoida tasakaalu. Kui lisada e-kooli üha märkusi, kuhjub negatiivne informatsioon. Klassijuhatajal on võimalik tasakaalu luua ja tuua esile teistsuguseid aspekte, mis pakuvad vanematele rõõmu ja lapsele võimalust enda üle uhkust tunda.

7. klassi poiss on väga rahutu, ka klassiruumis ja tunni ajal, mistõttu on tema e-kooli kogunenud palju märkusi. Kui klassijuhatajal on olnud vaja raamatukogust raamatuid tassida, klassiekskursioonil puid tuua või ahju kütta, on poiss aga esimene, kes appi tuleb. Pole olukorda, kus ta hädasolijat ei aitaks. Kuigi need poisi heateod pole seotud tunnitööga, paneb klassijuhataja need e-kooli kirja.

Tasakaalukas ja motiveeriv tagasiside loob tasakaaluka ja motiveeriva õpikeskkonna.